

تطور القرآن التاريخي

كانون سل

ترجمة

مالك مسلماني

www.muhammadanism.org
December 26, 2005
Arabic

THE

HISTORICAL DEVELOPMENT
OF THE QUR'AN

BY

THE REV. CANON SELL, D.D., M.R.A.S.

AUTHOR OF 'THE FAITH OF ISLAM,' 'THE RELIGIOUS ORDERS OF ISLAM,' 'THE LIFE OF
MUHAMMAD,' 'ISLAM: ITS RISE AND PROGRESS'

Simpkin, Marshall, Hamilton, Kent & Co.
London, England

4th Edition

1923

فہرست

الفصل الأول

الحقبة المكية

( )

1

² *Holy Qur'an* pp. xxx-xlii.

³ Sir 'Abdu'r-Rahim, *Muhammadan Jurisprudence*, p. 20.

4

.(/)

( )

.( )

:( )

( )

( )

( )

( )

5

(קרא)

:(/)

קול אמר קרא ואמר מה אקרא

Geschichte des Qorāns,)

« » : .« » :

»
(pp. 9-10)

.( )

( )

.(*The Faith of Islam* (4th ed.), pp. 71-2.)

6

» :

.«

»

«

:

.«

»

( )

7

.(*Mohammed and Mohammedanism*, p. 74.)

8

9

.(*Hurgronje, Mohammedanism*, pp. 37-8.)

10

The Umayyad and) :

.(*Abbasid Khalifates* (C. L. S.), pp. 2-3.

» :

«

»

.«

» :

«

.«

»

» :

» :

«

» :

.«

.«

»

.«

¹¹ Koelle, *Mohammed and Mohammedanism*, p. 87.

(/)

]

[

( )

( )

:

( )

( )

.(/)

.( )

!

:

13

14

«

» اس غضب سی بری ہے

«

»

15

.(/)

:

:

!

.(/)

( )

:

!

!

!

!

( )

.(/)

( )

⋮

( )

.( ) !

: .

!

!

!

.( ) !

: .

.( )

( )

.( )

« »

.( )

:( )

!

( )

:

!

!

.

!

.( )

:

.

«

» :

)

.(

.(

)

:

.(Holy Qur'an, p. 1234)

.(

)

.(/)

: ( )

.( )

:( )

.( )

:

.(/)

( )

:

.( )

.
:

.(/)

: .

.(/)

» :

» : .«

.«

( )

.
:

!

:

:

23

24

: ( )

25

.( )

.( )

: ( )

!

:

.( )

( )

:

.(/)

.(/)

.(/)

·
·

:

.(/)

« » :

.(/)

·

:

.(/)

:( )

.( )

:

:

.(/)

.

. « »
: ( )

!

« » :

.

.( ) « » :

:

.(/)

27

28

»²⁹

Rodwell's) «

.(*Qur'an*, p. 120.

:

.(/)

:( )

» :

.«

«

» :

.( )

]

( )

[.

:

... »³⁰

Macdonald, *Religious*) «
Attitude and Life of Islam, pp. 29, 31. See, Sell, *Life of Muhammad*, p. 38.).

.(/)

: ( )

.( )

:( )

.( )

.(/) « »

:( )

: ... : « » : :

.( )

.

.

.

.

.

.

:

.(/)

.

.(/)

.(/)

:

(/) .

»

«.

» : (Spirit of Islam)

32

« ( ) .

(Holy Qur'an, p. 1009)

( )

» « » ( )

» «

«

» .«

«.

»

« »

:

» : زنان سفید روی گشاده چشم

«.

« : اور نکاح کر دیا ہم نے حور خوش چشم »

: بری بری آنکھوں والی حوروں سی ہم ان کی شادیاں کر دینگ

( )
« » : « » :
]
.« » : .« [.

:

.(/)

.(Mohammed, p. 93)

]

» :

).

.«
[.

.(Mohammed and Mohammadanism, p79)

(
34
35
36

:(/)
:(/)

.(/)

.(/) :

.(/) « » :

.(/)

.(/) « » :

:(/)

( ) ( )

[.   ]

:

.

:

.(/)

:

.(/)

( )

:

.(/)

.(/)

.(

) ( )

( )

» :

.«

41

( )

« »

Geschichte des Qorāns p. 66)

.(

:(/)

42

« » :

43

44

Muir, *Life of Mahomet*, vol. ii., pp. 150-8. :

45

·
:

( )

.( )

:

.( )

:

.«

:

.( )

» :

.

» ( )

[(/)]

[ ]

.<

> :

.«

.«

:

.(/)

:( )

.( )

:

.«among whose desires» :

«but when he read»:

« چون تالوت کرد » :

« آرزو بخاطر بست » :

« : » :

« جب اسنى تمناكى » :

« : » :

« جب اسنے كجه جاها » :

/)

.(

:

.(/)

:

.(/)

۴۸

:

.(/)

48

( ) : (Sale's Preliminary Discourse, Wherry's ed, p. 39)

» :

.( )

«.

قریش یه آن حضرت گفتند که نمیگذاریم تراکه استلام حجر کنی تا وقتیکه مس کنی بتان ما را و اگرجه بسر انگشت باشد آنحضرت غایت شوق که بطواف حرم داشت در خاطر مبارکش خطور کرد چه شود اگر چنین کنم

:
» :

« !

« :
/) ( )

.(

» 49

.(Margoliouth, Mohammed, p. 139) «
: (/)

« » « » « »

The Moslem World,) «

»
.(October, 1917, p. 620

«

.(Encyclopaedia Britannica, vol. xvi. p. 599)
( )
.(*The Faith of Islam* (4th ed.), pp. 101-9)

50

» 51

.«

:

.

» :

.«

:

.

.

:

( )

.(/)

.

:

.(/)

«

.[

«

» : !

» :

].

/ :

52

53

( )

:

.( )

:

.( )

.( )

.(/)

« »

.« :

.« »

.« » « »

»

« »

( )

:

.( ) « .«

» :

» :

» :

.«

.« »

« »

(/)

.(/)

:

:

.(/)

( )

:

.( )

.( )

.( )

( )

:

.( )

:

!

»

.«

55

56

57

.(/)

( )

:

.( )

)

.(

:

.«

»

.(/)

:

.(/)

( )

:

!

!

!

»

«!

۵۹

.(/)

:

.(/)

صَلت عیسی که آخرین صلّت است چه ایشان بتثلیث قائل اند نه بتوحید

«.

» :

«.

» :

» :

«.

:

.(/)

:

:

.( )

:

.(/)

:

( )

« »

.( )

.( )

.«

» :

(/)

.( )

( )

:

!

!

.

.( )

( ) ( )

.

.

« »

61

:

.( )

:

.( )

:« »

(ية اشارة هي رسول الله كى هجو كرنے والوں كى طرف)

.

.

:

.(/)

.(/)

.(/)

.(/)

!

62

63

در اصل همه کتب سماوی یعنی در لوح محفوظ که ایمن است از تغییر

«

»

. (/)

» :

.«

.« ! » :

.« » :

« »

. (/)

. (/)

. (/)

( )

:

. ( )

. ( )

« »

« » ( ) 64

(/)

« ایکنٹ مدعا کنئی طرح تقریر کیا »

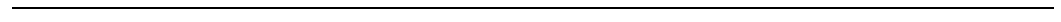
(/)

.«

:

کتابی مانند یکدیگر یعنی قرآن که بعضی از مشابه بعضی ست در اعجاز یا در جودت لفظ وصحت معنی یا برخی ازان مصدق برخی دیگر ست ودر آن تناقض و اختلاف نیست
مثانی ... دوباره و دو تو کرده یعنی مشتمل است بر زوجات جون امر و نهی و وعده و وعید و ذکر و فکر و رحمت و عذاب و بهشت و دوزخ و صوصن و کافر

:
« »
( )
.
( )
:
( )

:
( )
: « » « »
: ایکٹ ہی بات سمجھانے کے لئے بار بار دوہرائی گئی ہیں
« »
(משכה)
« »

(Geiger, *Judaism and Islam*) :
( ) ((S.P.C.K., Madras) p. 43.)

:

« »

.(/)

:

.(/)

:

.(/)

] (*Mohammed*, pp. 135, 266 .)

»

66

[. «

67

.(*Holy Qur'an*, p. 19)

» :

«

( )

( )

( )

»⁶⁸

Nöldeke,) «

(*Encyclopaedia Britannica*, vol. xxi, p. 601.

⁶⁹ *Sacred Books of the East*, vol. vi, pp. lxxvi.

⁷⁰ Muir, *Beacon of Truth*, p. 26.

Geschichte des Qorāns, p. 44.

71

« »]

[.

72

مهر نهد بر دل تو اگر افترا کنی یا مهر نهد بر دل تو بصبر و شکیبائی تا از آزار و جفای ایشان متضرر

نشوی

»

«

«

»

.

:

( )

.(/)

:

.(/)

:

.(/)

.(/)

« »

.(/)

( )

:

.(/)

:

«

»

.(/)

:

.(/)

:

:

:

...

:

.(/)

» :

.«

:

:
(/)

:

Nöldeke,) .
(/) (Geschichte des Qorāns, p. 6)
( ) (/) :

(Faith of Islam (4th ed.), pp. 18-21.)
(Nöldeke, Geschichte des Qorāns, p. 11.) .
(Judaism and Islam, p. 20.)

:

(/)

.« » : (/)
( ) :

(Holy Qur'an, p. 361.) ( ) ( )
» (/)

(Op. cit. p. 781.) .«

⁷⁷ Muir, *Life of Mahomet*, vol. ii., p. 185.

.(/)

:

.(/)

:

.(/)

:

.(/)

:

.( )

:

[.]

:( )

»

:

.( ) «

.( )

:

.(/)

»

.«

:

⁷⁹ Rodwell, *Qur'an*, p. 157, note 3.
(Muir, *Life of Mahomet*, vol. ii, pp. 200-7.) :

(/)

:(/)

!

» .

«

»

«.

» :

.(Rodwell, *Qur'an*, p. 329.) «

: زمین گشاده است هجرت کنید از موضع خوف بمنزل امن

«.

»

» :

«.

⁸² Margoliouth, *Mohammed*, p. 198.

» ⁸³

Osborn, *Islam under the Arabs*, p.) «

.(43.

.
.
.
:

!
!
.(/)

»
.

.«

: ( )

.( )

: ( )

( )

( ):

.« 84
» 85

:

« »

.(ante, p. 61)

Wherry's)
Commentary on the Qur'an, vol. ii, p. 182, and Muir, *Life of Mahomet*, vol. ii, p.

. ( )

.«

» :

:

»

«

»

.«

«

»

» 87

)
Muir, *Life of*) «

(

. (*Mahomet*, vol. ii, p. 185

88

89

[.]

:

.(/)

:

»

.«

.«

»

.(/)

:

.(/)

.( )

: .« »
 .« »
 » .«
 .« [ ]
 .« »

91

.( ) [.]

Koelle, *Mohammed and Mohammedanism*,)

92

.(pp. 304-14; also, Deutch, *Literary Remains*, pp. 99-112.

»⁹³

Syed Ahmad, *Essays*, vi. p.) «

.(34

.(*Holy Qur'an*, p. 561.)

.(*The Faith of Islam* (4th ed.), p. 309.)

94

95

96

.(*Mohammed and Mohammedanism*, p. 325.)

97

» .

.«

( )

« »

:

:

.( )

.( )

(/)

» :

.«

:

---

⁹⁸ Koelle, *Mohammed and Mohammedanism*, p. 107.

.(/)

:

.(/)

100

» .

.(Wherry, *Commentary on the Qur'an*, vol. i, p. 84) «

.(*Life of Mahomet*, vol. ii, p. 125.)

101

:

/)

.(

( )

102

:

» :

«

«

»

.(Koelle, *Mohammed and Mohammedanism*, pp. 315-21.)

103

» .

.«

(/) (/) (/) 104
.(/) (/) 105
: « » 106

Sell, *Recension of the Qur'an* (C.L.S.), pp. 1-10, 15-19.

الفصل الثاني

الحقبة المَدَنِيَّة

( )

: ( )

. ( )

. ( )

107

108

« »
109

: ( )

: مر آنانرا كه هجرت كردند بسوى مدينه

( )

این آیه ناسخ توارث آن جماعت است بسبب هجرت و نصرت میراث میگیرند

«

»

)

.(

.«

» :

¹¹¹ *Mohammed*, p. 226.

.(*Mohammed and Mohammedanism*, p. 123.)

.(/)

110

112

113

114

)

.(/)

:

(

اکراه به باید کرد هیچکس را از یهود و نصاری و مجوس و صابیان ببر آوردن اسلام بشرط قبول جزیه گفته اند
حکم این آیت بآیت قتال منسوخ است از تمام قبائل عرب جز دین اسلام قبول نبود اما با دیگران قتال باید کرد تا
مسلمان شوند

:

»

«.

« »

( )

:

« »

جہاد و قتال اسلئے نہیں ہیں کہ خواہ سخواہ لوگ مسلمان بنائیں جائیں بلکہ اسلام نہ لائیں تو صطیح

بنیں

»

«.

: کافر اسیر یا مرتد کا قتل کرنا عقوبتہ ہے

« ( ) »

(Mohammed and Mohammedanism, p. 124.)

115

(Koelle, Mohammed and Mohammedanism, p. 127.)

116

!

.( )

»

.«

.«

» :

.( )

( )

:

---

¹¹⁷ Nöldeke, *Geschichtes des Qorans*, p. 116.

یا أهل الكتاب یعنی کسانی که در عهد همدیگر یا جزیه قبول کرده اند
«

»

:

.(Geiger, *Judaism and Islam*, pp. 15, 16.)

( )

( )

« »

.« »

»

.«

»

.«

( )

:

:

.( )

.(/)

« ( ) »

! ( )

(/)

» 119

«
(*Qur'an*, p 434.)
The Testimony of the Qur'an to the Jewish
(*and Christian Scriptures* (Agra, 1856)
120

:
121

:
کوئی جو مسلمان یا کتابی یا غیر کتابی جب ایمان لائی اور اچھی کام کری اس سے خوف نہیں
( ) »

«
(*Qur'an*, p. 437.)
(S. Lane-Poole, *Studies in a Mosque*, pp. 252-88)

:

.(/)

:

« »

»

.«

« » :

.« » :

.(/)

Wherry,)

122

.(Commentary on the Qur'an, vol. i, p. 312.

123

.(

اس نے ان تمام دبنون کو منسوخ کر دیا جو گذر گئے یا پیدا کئے جائیں)

.«

»

124

»

.«

125

126

.
 » : « » :
 .
 «
 :
 .« »
 « » :
 .(/)
 :
 »
 .(/) «
 (/)
 (/ :)
 .
 :
 .(/)
 ( )
 :

.(/)

:

.(/)

:

.(/)

:

.(/)

:

.(/)

130

131

خشمی به انکار عیسی وانجیل وخشمی به انکار محمد وقران

« ( ) »

«

» :

132

( ) :

) .(

:

« »

.(/)

:

.(/)

!

---

133 ییش از بعثت انحضرت همه مجتمع بودند بر تصدیق وی وبعد از انکه مبعوث شد مختلف شدند بعضی

گرویدند بوی و برخی کافر شدند

»

«.

«.

» :

134

135

از آنجهت هستید که آن راینهان میدارید من الکتب از تورات چون نعت محمد مصطفی و آیت رجم و از انجیل
جون بشارت عیسی به احمد) .(

1)

.(

.(/)

:

:

.(/)

:

.( )

:

( ) .

:

(/) .

« » .

:]

[. /

: « نگاہبان »

: نگاہبان است بر کتب کہ محافظت آن میکند از تغیر

« » .

: « » .

:

اس آیت میں قرآن کی فضیلت تمام کتب آسمانی پر ثابت ہی اس لئی کہ اسے محافظ - آمین - شاہد -

أمانت دار تمام کتابوں کا قرار دیا بس قرآن جامع وشامل ہی اور ہدایت میں کامل

»

« .

.«

» :

138

[.]
( )

.(

139

[/ :] «

»

» :

.«

: [בית המקדש]

»

([: :

.(Judaism and Islam, p. 14.)

.«

« »

:

(/) .

« »

(/)

140

« » « » « »

« » « »

»

: «

ختان است و آن تطهیر مسلمان باشد

« »

» : ( )

«

:

:

141

.(/)

:

.(/)

[.] .

:

/)

.(

142

Nöldeke, *Sketches*)

.(from *Eastern History*, p. 65.

143

« »

144

»

145

« وسواس شیطانی باحکام منسوخة .

146

(*Tafsir-i-Raufi*)

.(*Commentary on the Qur'an*, vol. i, p. 315)

:(/)

:(/)

.(*Judaism and Islam*, p. 157.)

« »

( )

(/)
(*Life of Muhammad*, p. 248)

«

» :

.(*Muhammadan Jurisprudence*, p. 337.)

:(/)

.(/)

« »

.(/)

/)

.(

(:) 148
 (Mohammed, p. 231) 149
 » .« » :
 : .« » :
 .« » :
 « » :
 « » :

.(/)

( )

( )

:

( )

.(/)

:( )

.(/)

:)

.(/

:

150

)« [ ] »

(/

151

152

:

.(/)

:

.(/)

:

.(/)

: ( )

[(/)] « » :

:

»

.«

.(/)

.(/)

.« »

» .

.«

( )

.«

»

:

¹⁵⁵ Margoliouth, *Mohammed*, p. 334.

( )

/)

.(

«

» :

:

!

.(/)

( ) ( ) ( ) ( ) ( )

156

) .( )

.(

157

158

«

» :

.(Life of Muhammad, p. 114)

:

∴

:

.(

چون صفيہ وريحانہ و أمثال أيشان .)

159

The Life)

De Geoge's ed.) series 1, »

(of Muhammad (C.L.S.), p. 115

.(vol. iii, p. 1495.

» :

.(/) «

»

.«

( )

.(/)

( )

:

) « »:

.(

:

.( )

.( )

( )

:

.

.

.

( )

: ( )

.( )

.( )

:

...

...

.(/)

:

.(/)

164

»

:

« »

:

تا آن غایت که فتنه نباشد یعنی از شرک اثر نماند

« » « »

»

«

جب تکث مسلمان نهون یا جزیه ندين تلوار میان مین نکرو الجهاد منفی الی یوم القيامة.)

.(

165

« »

166

: : :

)

(:

:

« »

(/)

« »

[( )]

: « »

...

( )

مقصود یہی ہے کہ یہودی کی زمانی مین ان کی مسجدین اور نصاری کی وقت مین ان کی مسجدین اور اب ہماری مسجدین مراد ہیں نہ کہ سب کی ہر وقت مقصود ہے

»

( ) «

« ہم بر دائمی فرض ہے .

( ) «

»

بعد منسوخی دین ان کی عبادتگاہ کا بتا عبث ہے

« » :

( ) [ ] ( ) . [ ]

.(/)

:

« » :

/)

:

.(

( )

«

» :

.(

«

»

«

»

.( )

( )

169

»

170

«

«

»

«

» : دوام جہاد کا حکم ہی

.(Mohammed, pp. 234-8.)

171

172

.(/)

.(/)

:

.(/)

:

.(/)

:

.«

» :

173

174

»

.«

175

.(/)

:

.(/)

:

»

.«

.(/)

»

«

» « » « » «

روز بدرکه جدا شدن حق از باطل در او بود

« »

( )

( )

( )

Judaism and)

.( )

(Islam (S.P.C.K. Madras), p. 41

( )

:

از حدود وسائر شرائع دین که جدا کننده است میان حق و باطل

«

»

.(/)

(/)

(/ :)

:

:

(/)

:

(/)

178

شما را علامتی و نشانی درست بر نبوت محمد

«

»

(/)

179

(/)

(Commentary, vol. ii, p. 7.)

(/)

180

دو روز بدر جان شیرین بداد واز نعمت حیات ولذت نصیب دنیا محروم شد

«

»

»

«

181

:

.(/)

]

.[( )

« !

» :

(Life of Mahomet, vol. iii, p. 175)

183

( )

184

« »

.(/)

«

» :

185

! :
(/)

منافقان مومنانرا می گفتند که این زمان پیغمبر کشته شد وراثت دولت کفار استیلا یافت شمارا دیگر باره بدین

خود رجوع با ید کرد.

» :

«

» :

.«

:

.(/)

:

.(/)

.(/)

.(Life of Mahomet, vol. iii, p. 189.)

: حکم رسول کی یا حکم سردار کی عبد اللہ بن جبیر.

.«

» :

.«

» :

.«

» :

.«

» :

...

.«

186

187

188

189

190

191

:

:

.(/)

.(/)

:

» [.

]

»

.«

.( ) «

« » :

.« » :

.«

» :

[.]

: بسا پیغامبرکہ قتال کردند کفار همراه او خدا پرستان بسیار . : «

.«

.( )

.« » (سپاہ فراوان)

)

»

.« (

آب سے پہلے بیغمبر گذرے جن کی ساتھی اِلہ والی لڑتی

.( ) ( )

( )

»

«

»

.«

(/) .

(/) .

(/) .

:

< > » :

194

«

«

195

» :

196

(/) .

: :

197

جب مؤمنین احد میں شہید ہوئے اللہ تعالیٰ کی اون کی روح سبز جزیوں کی بدنوں سین کردی جو

جنت کی نہروں اور میوون سی کھاتی بیٹی ہین
»

«

»

(/) .

«

«

» :

. (/)

:

/)

. (

198

»

.«

« باید که فریب

» :

.(

ندهد ترا رفتن و آمدن کافران در شهرها برای تجارت.)

» :

.«

199

» :

.«

.«

:

(/) .

:

!

(/) .

(/) .

200

201

تا غالب گرداند دين را به همۀ كيش وصلت بوقت نزول عيسى كه همۀ اهل زمين دين اسلام قبول كنند

»

«.

: اس آيت مين اشاره هي كه اسلام ناسخ ادیان هي

«.

»

«.

»

202

203

:

(/) .

:

:

(/) .

« »

:

) ( )
« » (

(/) .

210

211

212

» :

«.

:

وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ وَ پنهان می‌کردی در نفس خود مَا أَلَّهُ مُبْدِيَهُ آنچه خدا پیدا کننده آن است یعنی أَنرَا كَهْ زَيْنَب
داخل ازواج طیبات تو خواهد بود وَ تَحْشَى النَّاسَ و بترسیدی از سرزنش مردم كَهْ گوید زن پسر خواننده را بخواست

»

« <

> :

( )

.(/)

:

.(/)

213

( )

214

( )

(/)

215

دختران عمہای تواز اولاد

216

«.

» عبد المطلب

217

ترمزی اور معالم اور دوسری تفاسیر میں مروی ہے کہ آیت زینب کی حق میں نازل ہوئی

«.

»

«.

» :

: وھرکہ عامی شود ومخالفت کند خدای تعالی ورسول اورا یا از حکم کتاب وسنت

بگذرد

« ( )

»

( )

( )

[.]

.(/)

( )

[.]

« »

.(/)

(/)

218

!

.

/)

.(

.

.

:

.

«

»

.(/)

( )

.

:

.(/)

.

:

»

.«

.«

!

»:

.«

»

:

!

.(/)

» .

.

:

.«

!

.(/)

:

.(/)

²²⁰ Margoliouth, *Mohammed*, p. 326.

221

( )

222

.( )

( )

»

«.

« »

223

²²⁴ Nöldeke, *Sketch's from Eastern History*, p. 67.

225

226

(/)

( )

(دین نصرانیت قبول کیا)

ای قریش تو نے مکہ معظمہ کی مسجد سی اللہ کے بیغمبر کو نکال دیا اور مؤمنین کو عبادت و ذکر خدا سے روکا اور اس سبب سی کتہ عبادت و ذکر کعبیمین موقوف رہا تم اس کی ویران اور خراب کرنی مین ساعی تھری

«.

:

.(/)

:

»

.«

.( ) 227

228

[.]

[.]

:

!

.(/)

« <

> :

» :

جبرائیل آمد و گفت یا رسول الله آن شرط بر مردها واقع شده نه زنها

.(/)

» :

.«

.(/)

230

.(/ :)

( ) ( )

» :( )

231

.(*Geschichtes des Qorans*, p. 161.) «

»

.(/)
.(/)

«
Mohammed, p. 351 ²³²

.(/) 233

.(/) 234

(/) .

235

اوس فتح قریب سی فتح :

236

« خبیر ہی : »
237

»

« . :

دین پسندیدہ نزد خدای دین اسلام نہ یہودیت و نصرانیت و اختلاف نکردند در آن دین اسلام حق است
و محمد رسول بیغمبر بحق آنانکہ دادہ اند بدیشان کتاب یعنی تورات و انجیل مگر پس ازانکہ آمد بدیشان دانشی
بحقیقت امر یعنی قرآن بدیشان فرود آمد .

جو سوائے دین اسلام کی کوئی اور دین اختیار کرے یہودیت یا نصرانیت یا کجھی ہو تو منظور
و مقبول نہوگا اور وہ ابنی سنی اور کوشش میں محروم و مخزون رہیگا - اس آیت نی تمام دینوں کو منسوخ
کردیا جو کزرکنی یا پیدا کئی جائیں
»

(«) .

«

»

(Holy Qur'an, p. 989.)
238

(/) .

[.]

:

.(/)

:

«

»

.(/)

» 239

)

:

« (

دین پندیده نزد خدای دین اسلام نه بهودیت و نصرانیت و اختلاف نکردند در آن انه دین اسلام حق است
و محمد رسول بیغمبر بحق آنانکه داده اند بدیشان کتاب یعنی تورات و انجیل مگر پس از انکه آمد بدیشان دانشی
بحقیقت امر یعنی قرآن بدیشان فرود آمد. (

سواى اسلام كى اور كوئى طریقه مقبول نهین جیسا فرمایا مَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ اسلَام
كى سوا دوسرا دین دو اختیار كرى نه مانا جائیكا

«

:

»

.(

)

240

:

! » :

.« » .«

.(/)

[.]

241

» :

242

.«

²⁴³ Margoliouth, *Mohammed*, p. 355.

)
:

(

.(/)

» :

«

:( )

( )

( )

»

244

245

( )
246

Holy Qur'an,) «

(p. 72.

. (/)

:

:

!

( )

:

. (/)

:

:
(/)

» :

«.

:

250

» :

«.

وہ صحابی جو فتح مکہ سے پہلے مومن و معین ہوئے دوسرے تمام مومنین بلکہ خیار است سے افضل

ہی ( )
251

252

:

(/)

²⁵³ Muir, *Life of Mahomet*, vol. iv, p. 129.

!

.(/)

» :

( )

.«

:

.(/)

254

255

256

[.]

[( )]

» :

.« ! » :

:

.«

حضرت رسول به ما گفت بنویس که همچین نازل شده عبد الله در شکت افتاد مرتد گشت گفت اگر محمد

صادقست بس بر من هم وحی فرود می آید. ( )

:

« (/) » « »

(/)

257

!

» :

« !

» :

« !

: .

.(/)

:

(/)

.(/)

:

:

»

.«

:

. (/) ( )

(/)

Geiger,)

.(Judaism and Islam, p. 39.

. ( ) ( )

259

260

.«

»

بعد از ظهور اسلام وغلبه مسلمانان باجماع صحابه ساقط شده است. (

(

»

.«

.« »

[ ] :»

.«

:

.(/)

:

:

.(/)

:

.(/)

زمانة ابو بكر صديق مين باجتماع حصة مولفة القلوب مساقط هوکيا اس لئی کة ضرورت تالف تليف
کرنی کی باقی نہی. ( )
261

: این حکم بآیت منسوخ است. ( )

»
« ( )

[.]

« »

»
«

»
.(/) «

²⁶³ Muir, *Life of Mahomet*, vol. iv, p: 170.

264
265
266

از - .( )

دانستن عیسی که رسول و بنده است.

»

«

.(/)

» :

«

»

:

«

»

.(/)

.
.(/)

.« » :

.(/) « »

« »

« »

.(/)

:

.(/)

...

.(/) !

:

.(/) :

( )
.(/)

273
274

:

.(/)

:

.(/)

:

!

:

!

.(/)

:

275

276

277

.(Nöldeke, *Geschichte des Qorāns*, pp. 165-9.)
Geschichte des) .

278

.(*Qorāns*, p. 167.

:

.(/)

:

« » .

.(/)

»

«

« » :

«

» :

«

» :

.(/)

279

» 280

«

.(Mohammed and Mohammedanism, p. 323.)

.(Life of Mahomet, vol. iv, p. 202.)

281

( )

:

» « ( ) »
! .«
! !

God »

« God do battle with them »

282

« May God resist them » « fought them

: .« » : « » لعنت کرد ایشان را خدا
لعنت کناد خدای بر ایشان » .«
هلاک کری ا کو الله » .«
» :
.»

« » خدا ان کو غارت کرے :

» « » مارذالی ان کو الله
« الله ان کو ماری: خدا بکشد آنان را.
» : .« »
.»

»

«

:

« »
(/)

:

(/) « » :

(/)

:

(/) .

( )

« »

احکام اسلام وایمان قبول کرده با یکدیگر گفتند که قرآن مشابهت تمام دارد یانجه بر عیسی نازل شده .

283

: فرا گرفتند یهود و نصاری علمای شود را و عباده خود را خدیان

«

»

( )

( ) .

(Rodwell's *Qur'an*, p. 616 ; Palmer's *Qur'an*, vol. i, p. 177.)

284

»

«

قرآن است یا نبوت محمد را یا حجت روشن بر تقدس و تنزه او از زن .

(

«

»

»

«

استعاره هی که دین حق یا اسلام یا قرآن یا کث یا حضور اقدس) .

»

«

معلوم هواکه نور محمدی اور دین احمدی دائمی هی کسی کی متائی مت نة سکیکا)

(

285

:

و غالب کرداند دین خود را بر همه دینها و منسوخ سازد احکام آنرا و آن بعد از نزول عیسی خواهد بود که بر

(

روی زمین جز دین اسلام نماند)

!

(/) .

: - اسلام ناسخ الاديان وغالب البرهان

« .
»

286

بکشید ای مومنان و کارزار کنید بانکه ایمان ندارد بخدای یعنی یهود که به تثنیه قائل اند و نصاری که تثلیث را معتقد اند نمی گروند برونند بروز قیامت یهود گویند که در بهشت اکل و شرب نخواهد بود و نصاری معاد روحانی را اثبات میکند و محرم نمیدانند آنچه حرام کرده است خدای از خمر و خنزیر و آنچه حرام کرده است رسول او یعنی محرم نمیدانند آنچه حرمت او بکتاب و سنت ثابت شده است - باهل کتاب مقاتله کنید تا وقتیکه بدهند جزیه و حال آنکه ایشان خوار شده گان باشند یعنی جزیه بدست آرند و نشینند تا وقتیکه تسلیم کنند با ایشان جزیه بگیرند و گردن ایشان را بسیلی فرو کوبند ( ) .

»

« .

(A'gam)

(یا تیغ است یا اسلام).

( )

:(/)

»
«   »
:   « .»

.(   ) .«   »
.(   )

( ) ( )

:

(/)

).

(/)
287

» 288

«

(این سخن غایت تهدید در موالات یهود و نصاری)
289

:

(/)

»

«

از شرائع مخلفه مناسب هر عضوی وزمانی قا مطیع از عامی متمیز شود)
(

«

»

«

»

» ( )

:
»
! » : «
(/)

Zwemer, *Islam*, p.) «

»

(21.
291

( )

(/)

( )

( )

( )

« » « »

»

«

( )

در راه خدای برای اشکارا کردن دین خدای

« »

«

» :

( )

The Moslem World, July, 1913, pp.)

(290-305.

(The Preaching of Islam)

( )

( )

( )

.(/)

:

:

.(/)

»
.(*Studies in a Mosque*, p 155) «

.« »

.(Muir, *Life of Mahomet*, vol. iv, p. 270.)

(/) .

» .

:

292

» .

( )

حصین ناسی ایکٹ مردکی دو لڑکی نصرانی تھی اور اسلام بر راہی نہوتی تو ارہاد ہواکہ دین مین
جبرنہین ( ) .

» .

ابو الحصین انصاری دو پسر قابل داشت ناگاہ ترسائی از شام بے مدینہ آمد با او مصاحبت نمودند بوجہ فسون
وفسائے وی مغرور گشته ودین ترسائی اختیار کردند و همراه او متوجہ شام شدند ابو الحصین از حضرت رسول
دستوری خواست تا برود و ایشان را باکراہ شرع باز آرد و این آیت نازل شد کہ اکراہ مکنید کسی را کہ بدینی متدین
شدہ است

: « »

(/) .

اکراہ ہیجکس را از یہود و نصرانی و مجوس و صایبان ببر آوردن اسلام بشرط قبول جزیہ - گفته اند حکم این
آیت بآیت قتال منسوخ است از تمام قبائل عرب جز دین اسلام قبول نبود ( ) .

:

( )

(/) .

«

:

(/) .

»

«.

« »

---

²⁹³ Osborn, *Islam under the Arabs*, p..54.

²⁹⁴ معالم اور مظہر ہی کة بعد جنگ احد یہود مسلمانوں کو طعن کرتی اور کہتی اکر دین تمہارا حق محمد بیغمبر ہوتی تو ایسی شکست نملتی ارشاد ہوا جب تک حکم قتال نہ اترتا صبر کرو مگر دوسری تفسیرون میں یہ قصہ مذکور نہیں ہوا اور مشرر میں ہی کة مسلمانوں کو نہاکتی تھی اللہ تعالیٰ نی فرمایا کة تم ابھی صبر کرو اور آیت جہاد سی منسوخ ہی. (

²⁹⁵ تا وقتیکہ بیار خدای فرمان خود راکہ حکم است بقتال سا امر بجزیة)

.(

»

«.

( )

» ²⁹⁶

«.

]

[.

:

.(/)

:

( ) ! !
.(/)

297

298

: خدا بیزار است از مشرکین
.«

و عهد ایشان و پیغمبر است. : »

»

.«

.( ) ( )

( )

» .

.«

....

:

.(/)

» :

299

«

Life of Mahomet, vol. iv, p.)

.(234

.( ) .

300

] .Margoliouth, *Mohammed*, p. 393. ³⁰¹

[.

302

» :

303

.«

( )

.( )

.(/)

امروز کامل گردانیم برای شما دین شما راکه دیگر احکام او را رقم نسخ نخواهد بود و تمام کردم بر شما نعمت خود راکه حج گذارید ایمن و مطمئن باشید و هیچ مشرکی با شما حج نگذارد و اختیار کردم برای شما اسلام را دینی که پاکیزه تر از همه دینها

»

«.

» :

«.

:( )

:

«

» :

.(Holy Qur'an, p. 253.)

» .

.«

» .

.«

» 304

...

Palmer's) «

.(*Qur'an*, Introduction, p. liii.

»

.(Koelle. *Mohammed and Mohammedanism*, p. xix) «

³⁰⁵ Dods, *Muhammad, Buddha and Christ*, p. 124.

³⁰⁶ Osborn, *Islam under the Arabs*, p. 83.

( )

307

.«

»

»

.«

»

308

History and Conquest of the) «

(Saracens, p. 52.

³⁰⁹ Stanley Lane-Poole, *Studies in a Mosque*, p. 96.

310

» :

...

Lane,) «

(Selections from the Kur'an, pp. lxxxviii, xcix.

.« »
»
.«

» :

.«

» :

» .

.«

« »

---

³¹¹ Freeman, *History and Conquests of the Saracens*, p. 59.

.(/) 312

³¹³ Rodwell, *Qur'an*, Introduction, p. 10.

.(/) 314

.(/)

.(/)

.(/)

یاری دادند او را بر دشمنان

( )

« »

.(*Geschichte des Qorāns*, p. 118.)
315

»

«

316

و بر مگردید و اعراض مکنید از امر بطاعت یا از جهاد یا از فرمان خدای یا روی مگردانید از رسول چه مراد از
آیت امر ست بطاعت بیغمبر و نهی از مخالفت او ذکر طاعت حق تنبیه ست بر آنکه شما میشنوید طاعت حق تعالی
در طاعت رسول او ست

»

«

« »

.(/)

.(/)

:

.(/)

:

.(/)

:

.(/)

:

.(/)

:

.(/)

:

.(/).

:

.(/)

:

.(/)

:

.(/)

.(/)

» ( )

318

«

» :

319

«

:

:

(/)

:

!

(/)

حق سبحانه هیچ پیغمبری را یکجا بدو اسم از اسمای خود اختصاص نداد مگر پیغمبر ما را

« »

« < > »

.(/)

»

»

.«

.«

A	
B	
C	
D	

A	B	C	D	A	B	C	D	A	B	C	D
1	96	96	103	21	112	103	74	41	25	56	56
2	68	74	100	22	53	85	111	42	35	70	67
3	73	111	99	23	80	73	87	43	19	55	53
4	74	106	91	24	97	101	97	44	20	112	32
5	111	108	106	25	91	99	88	45	56	109	39
6	81	104	1	26	85	82	80	46	26	113	73
7	87	107	101	27	95	81	81	47	27	114	79
8	92	102	95	28	106	53	84	48	28	1	54
9	89	105	102	29	101	84	86	49	17	54	34
10	93	92	104	30	75	100	110	50	10	37	31
11	94	90	82	31	104	79	85	51	11	71	69
12	103	94	92	32	77	77	83	52	12	76	68
13	100	93	105	33	50	78	78	53	15	44	41
14	108	97	89	34	90	88	77	54	6	50	71
15	102	86	90	35	86	89	76	55	37	20	52
16	107	91	93	36	54	75	75	56	31	26	50
17	109	80	94	37	38	83	70	57	34	15	45
18	105	68	108	38	7	69	109	58	39	19	44
19	113	87	96	39	72	51	107	59	40	38	37
20	114	95	113	40	36	52	55	60	41	36	30

( )

A	
B	
C	
D	

A	B	C	D	A	B	C	D	A	B	C	D
61	42	43	26	79	78	28	10	97	76	3	8
62	43	72	15	80	79	39	14	98	13	61	47
63	44	67	51	81	82	29	6	99	98	57	62
64	45	23	46	82	84	31	64	100	59	4	5
65	46	21	72	83	30	42	28	101	110	65	59
66	51	25	35	84	29	10	23	102	24	59	4
67	88	17	36	85	83	34	22	103	22	33	58
68	18	27	19	86	2	35	21	104	63	63	65
69	16	18	18	87	8	7	17	105	58	24	63
70	71	32	27	88	3	46	16	106	49	58	24
71	14	41	42	89	33	6	13	107	66	22	33
72	21	45	40	90	60	13	29	108	65	48	57
73	23	16	38	91	4	2	7	109	64	66	61
74	32	30	25	92	99	98	113	110	61	60	48
75	52	11	20	93	57	64	114	111	48	110	60
76	67	14	43	94	47	62	98	112	5	49	66
77	69	12	12	95	62	8	2	113	9	9	49
78	70	40	11	96	55	47	3	114	1	5	9

قائمة المراجع

التفسير

:
:
:

( )

Holy Qur'an

الأحاديث

Nöldeke's *Geschichte des Qorāns*;
Muir's *Life of Muhammad*;
Margoliouth's *Muhammad*.

كتب للمؤلف

The Faith of Islam. Fourth Edition, revised and enlarged.
The Life of Muhammad.
The Religious Orders of Islam.
The Recensions of the Qur'an.
Sufism.
Bahatism.
Muslim Conquests in Spain.
The Druses.
The Cult of 'Ali.
The Mamluks in Egypt.
Outlines of Islam.
The Minor Prophets.
After Malachi.
The Life and Times of Jeremiah.
The Prophets of the Exile.
The Songs of the Outlaw.

